

Collegereeks ‘Ondermijning van het lokale bestuur’

Foto: Niels Wenstedt / Hollandse Hoogte

ProDemos organiseerde in februari en maart 2018 een collegereeks over de bestuurbaarheid van de gemeente. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen bespraken we in vier colleges het gevaar van infiltratie van de gemeentepolitiek door de onderwereld.

De afgelopen jaren kwamen verschillende verhalen naar buiten van lokale bestuurders die ernstig bedreigd werden (o.a. de burgemeesters van Woerden en Gilze-Rijen). De locoburgemeester van Emmen moest zelfs enkele weken onderduiken in het buitenland.

In verschillende media luidden burgemeesters uit Noord-Brabant de noodklok: door middel van infiltratie en bedreiging proberen criminelen toegang te krijgen tot het lokale bestuur en de besluitvorming te beïnvloeden. Maar wat betekent dat precies? Is er sprake van ondermijning van het lokale bestuur? Wat doet dat met de democratie? En hoe pak je zoiets aan? Dit en meer onderzoeken we in deze collegereeks.

De sprekers belichtten elk vanuit de eigen invalshoek (onderzoek, politie, OM en gemeente) de invloed van ondermijning op het lokaal bestuur. Moderator **Heleen Rutgers**, plaatsvervangend hoofdofficier van justitie arrondissementsparket Midden-Nederland en lid van de Raad van Advies van ProDemos, leidde de vier avonden in goede banen.

Bedreigingen

De Commissaris van de Koning van Gelderland Clemens Cornielje waarschuwde in de zomer van 2017 in de NRC dat criminelen de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 kunnen aangrijpen om te proberen hun invloed op het lokale bestuur te vergroten, door zich via de politieke partijen voor de raad verkiesbaar te stellen.

In politiek en media wordt al langer gesproken over mogelijke vervlechting van boven- en onderwereld en eventuele ondermijning van het lokale gezag en algemene veiligheid door de georganiseerde criminaliteit.

In 2015 publiceerde de Volkskrant een aantal artikelen over (vermeende) misstanden in de provincie Noord-Brabant. Infiltratie en bedreiging worden hierin als middelen genoemd die de georganiseerde criminaliteit gebruikt om zich toegang te verschaffen tot het lokale openbaar bestuur. Daarnaast zouden criminelen door het bedreigen van lokale bestuurders en ambtenaren (processen van) besluitvorming proberen te beïnvloeden.

Deze artikelen hebben een vervolg gekregen in het boek *De achterkant van Nederland*, geschreven door hoogleraar bestuurskunde **Pieter Tops** (Tilburg University) samen met journalist **Jan Tromp**. Tops en Tromp beschrijven aan de hand van verschillende voorbeelden de invloed die criminaliteit op de overheid uitoefent.

In 2017 verschenen in de media meer verhalen over bedreigde bestuurders. Zo werd in juli 2017 de burgemeester van Woerden met de dood bedreigd. De doodsbedreigingen waren, ondertekend door drugsdealers, met graffiti op de openbare weg gekalkt.

De burgemeester van Gilze-Rijen vertelde in interviews over de zware bedreigingen waaraan hij enkele malen heeft blootgestaan. Hij deed aangifte van bedreiging, maar die zaak werd aanvankelijk tot zijn grote onvrede geseponneerd.

In juli 2017 heeft de rechtbank alsnog bepaald dat de zaak onderzocht moet worden. De locoburgemeester van Emmen dook in maart 2017 op advies van het Openbaar Ministerie drie weken onder in Engeland, nadat een ernstige bedreiging tegen hem was ontdekt. Volgens het OM had deze bedreiging te maken met de sluiting van het clubhuis van een motorclub in verband met drugshandel.

Onderzoek

In oktober 2017 zijn de resultaten gepresenteerd van een onderzoek onder 4000 burgemeesters, wethouders, raadsleden, griffies en ambtenaren. Dit onderzoek is gedaan door het bureau Pro Facto, in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het is het eerste diepgravende onderzoek in Nederland naar de aard en omvang van criminele beïnvloeding van het lokale openbaar bestuur.

Het onderzoek concludeert dat bijna een kwart van de burgemeesters wordt bedreigd door criminelen. Er is echter geen sprake van grootschalige beïnvloeding van het lokale bestuur en de invloed van criminelen op besluitvorming blijft beperkt.

Dat de nationale veiligheid in het geding komt kan op basis van dit onderzoek dan ook niet worden vastgesteld. Maar er is wel sprake van een nationaal probleem; op lokaal en regionaal niveau wordt impact op de lokale democratie gevoeld.

Ook komt uit het onderzoek naar voren dat beïnvloeding met een crimineel oogmerk in alle provincies en zowel in grote als in kleine gemeenten voorkomt. Bij de bestrijding van deze beïnvloeding is het dan ook belangrijk om maatregelen in te zetten op dit lokale en regionale niveau.

Het kabinet Rutte III zet in, zo staat te lezen in het regeerakkoord, op intensieve samenwerking tussen verschillende publieke en private instanties, zoals dat nu ook gebeurt in de Taskforce Brabant Zeeland en Intensivering Zuid Nederland.

Doel van de collegereeks

In de collegereeks 'Ondermijning van het lokale bestuur' verkennen we het onderwerp van verschillende kanten. We horen hoe het lokale bestuur omgaat met de (pogingen tot) inmengingen, krijgen inzicht in wat deze inmenging betekent voor de bestuurbaarheid van de gemeente en bespreken aanpak en mogelijke oplossingen.

Elke spreker brengt een andere invalshoek en geeft een college van ongeveer 45 minuten. De overige 45 minuten besteden we aan het beantwoorden van vragen uit de zaal.

De colleges worden gehouden bij ProDemos, Hofweg 1h, Den Haag, van 20.00 – 21.30 uur (inloop vanaf 19.30 uur). De colleges zijn gratis toegankelijk, vooraf aanmelden via ons online reserveringssysteem is verplicht.

College Pieter Tops 'Wie is de baas in de stad?' – maandag 12 februari

YPP2012-12-17.01 – Apeldoorn-Pieter Tops

politieacademie. (Foto Yvonne Pieters) © 2012

Hoogleraar bestuurskunde **Pieter Tops** (Tilburg University en verbonden aan de Politieacademie) bijt op 12 februari het spits af. Samen met journalist Jan Tromp schreef hij het boek *De achterkant van Nederland*. In zijn college zet Tops uiteen wat de invloed van criminaliteit op de overheid is en wat deze ondermijning met de lokale samenleving doet.

Waar hebben we het over bij ondermijning? Wat doet ondermijning met een lokale samenleving en het bestuur? Wat zijn de verschijningsvormen? Hoe is het te herkennen? Hoe wordt er mee omgegaan of tegen opgetreden? Wat kan de samenleving doen om het te bestrijden? Dit eerste college is een bestuurskundige verkenning van het thema. Pieter Tops

houdt zich bezig met de maatschappelijke impact van ondermijning en georganiseerde criminaliteit.

Pieter Tops over het verschijnsel ondermijning: *“Het gaat om crimineel handelen dat de potentie heeft om sluipenderwijs een zodanige sociale en economische invloed te ontwikkelen, dat het de fundamenten van de rechtsstaat kan ondermijnen en daarmee ook de veiligheid en integriteit van de samenleving.”*

Verslag Pieter Tops ‘Wie is de baas in de stad?’

woensdag 21 februari 2018

YPP2012-12-17.01 - Apeldoorn-Pieter Tops politieacademie. (Foto Yvonne Pieters) © 2012

Op 12 februari beet **Pieter Tops** (hoogleraar bestuurskunde Tilburg University en verbonden aan de Politieacademie) het spits af van de collegereeks ‘Ondermijning van het lokale bestuur’. Samen met journalist Jan Tromp schreef Tops het boek *De achterkant van Nederland*. In zijn college zette Tops uiteen wat de invloed van criminaliteit op de overheid is en wat deze ondermijning met de lokale samenleving doet.

Ondermijning

Pieter Tops begon met een definitie van ondermijning: “Het gaat om crimineel handelen dat de potentie heeft om sluipenderwijs een sociale en economische invloed te ontwikkelen. Deze invloed is zo groot dat het de fundamenten van de rechtsstaat kan ondermijnen en daarmee ook de veiligheid en integriteit van de samenleving.” Of, zoals het in *De achterkant van Nederland* staat: “Aan de achterkant van Nederland ontwikkelt zich een schaduwwereld die, ofschoon crimineel van aard, sociaal is ingebed in wijken en dorpen, en die buiten de greep valt en vaak zelfs buiten het gezicht van onze overheden.”

Deze criminele structuur nestelt zich in specifieke wijken. Het gaat dan vooral om wijken die net zijn verbeterd, want “daar ervaren criminelen minder controle,” aldus Tops. Kenmerkend is:

1. Er gaat meer geld om in de criminele structuur in de wijk dan in de politie- en wijkaanpak.
2. Er is in die wijken eerder te veel dan te weinig sociale cohesie.
3. De inzet voor werk en scholing heeft onvoldoende resultaat om jongeren uit de criminaliteit te houden.

Omvang

De omvang van de criminele werkelijkheid in wijken is veel groter dan we denken, zegt Tops. Als voorbeeld geeft Tops Tilburg, waar hij zelf veel onderzoek deed. In Tilburg zijn er tot 3.000 mensen bij betrokken en loopt de jaarlijkse omzet tegen de 900 miljoen euro. Het gaat helemaal buiten ons blikveld om, omdat sociale klassen naast elkaar leven. De grote criminaliteit is in belangrijke mate ingebed in de structuur en dagelijks leven in de wijk. Er is geen nette scheiding tussen onder- en bovenwereld. En veel mensen zijn er in meer of mindere mate van afhankelijk.

Tops vertelt over zijn kennismaking met een crimineel die bij de politie als 'grote vis' bekendstaat. Deze man had in de wijk een sportschool opgericht en zorgde daarmee voor veel goodwill, omdat 'er eindelijk iets voor de jongeren te doen' was.

Deze week presenteerde Pieter Tops een nieuw boek over zijn bevindingen in twee Tilburgse wijken: *Een ongetemde buurt – Achterstand, ondernemingszin en criminaliteit in een volkswijk*.

Drugs

De ruggengraat van de criminaliteit is overal drugs, zegt Tops, ook al is de verschijningsvorm verschillend. Daarbij gaat het vooral om de productie en export van hennep en XTC. Bijna alle XTC ter wereld wordt in Nederland gemaakt, het is een 'business' waarin miljarden omgaan.

Volgens Tops wordt ongeveer een derde van dat geld in de handel zelf gestoken, een derde wordt geïnvesteerd in landen als Marokko, Spanje of Turkije, en de rest van het geld wordt als consumptief geld besteed.

Dit grote geld heeft een aantrekkingskracht op veel mensen die normaal gesproken van deze wereld weg zouden blijven. Tops noemt diverse groepen, zoals scholieren, vissers, boeren, middenstanders en voetbalverenigingen.

We hebben het als samenleving op zijn beloop gelaten, vindt Tops. En we hebben groepen mensen in de steek gelaten. Nederland is aan de ene kant een 'narcostaat' geworden en aan de andere kant een belastingparadijs. Voor meer over dit onderwerp is er [dit](#) interview in de Volkskrant.

Oplossing

De volgende vraag is natuurlijk hoe dit kan worden gestopt. Tops bespreekt een aantal oplossingsrichtingen:

– Er is een 'beweging van onderop' tegen ondermijning tot stand gekomen: burgemeesters wren zich en hebben extra bevoegdheden gekregen.

- De capaciteit van het OM is te veel uitgekleed. Er moeten meer, stevige mensen bijkomen.
- De strafmaat op dergelijke drugscriminaliteit moet omhoog.
- Het strafrecht is een logistieke nachtmerrie geworden. Processen kunnen eindeloos gerekt en getraineed worden. Ook dat moet veranderen
- Op veel toezichthoudende organisaties is de afgelopen jaren fors gesnoeid. Daar moeten weer mensen terugkomen.

Al met al, vindt Tops, heb je echt een sterkere overheid nodig dan nu het geval is.

Infiltratie

Vanuit het publiek komt de vraag hoe het zit met infiltratie in de lokale politiek door deze georganiseerde criminaliteit.

Voor criminelen is het volgens Tops interessanter te infiltreren bij de burgerlijke stand, omdat ze daar bij persoonsgegevens en paspoorten kunnen. Ook zijn ze sommige criminelen bedreven in het opstrijken van valse subsidies.

Tops erkent dat infiltratie in gemeenteraden kan gebeuren, maar het komt volgens hem niet veel voor. Wel blijft het natuurlijk voor politieke partijen belangrijk om mensen te screenen en hun VOG (verklaring omtrent het gedrag) op te vragen, voordat je ze op de kandidatenlijst zet.

Het omkopen van ambtenaren of raadsleden komt vaker voor, net als het bedreigen van bestuurders. De aanpak is volgens Tops echt een chefsache, een zeer belangrijke kwestie met hoge prioriteit. Tops dringt aan op samenwerking op het hoogste niveau om te komen tot een ondermijningswet, waarin specifiek dit soort criminaliteit kan worden aangepakt.

Aanpak

Tops noemt ook voorbeelden van methodes die helpen of hebben geholpen bij het aanpakken van criminaliteit die zich richt op het ondermijnen van het lokale bestuur. Zo is er een campagne in o.a. de gemeente Heusden, waarin de burgemeester inwoners opriep om 'dingen die het daglicht niet kunnen verdragen te melden.' Met de slogan 'Je bent een held als je het meldt', werd (succesvol) geprobeerd het beeld van de verrader of de 'matennaaiër' om te draaien. In plaats van de klikspaan werden burgers een held die de kinderen en (klein)kinderen behoedde voor de gevolgen van drugs(criminaliteit). [Bron](#)

Een andere aanpak is het systematisch doorlichten van verdachte situatie. Als er in een gebied bijvoorbeeld wel erg veel autoverhuurbedrijven (of andere bedrijven) zijn. Door vervolgens geen vergunningen meer af te geven voor dergelijke bedrijven in die buurt, kunnen gemeenten witwasbedrijven aanpakken.

College Erik Akerboom ‘Handhaving van de rechtsstaat’ – woensdag 28 februari

Erik Akerboom, korpschef van de Nationale politie, geeft op woensdag 28 februari zijn college in de reeks ‘Ondermijning van het lokale bestuur’ bij ProDemos in Den Haag. Akerboom is sinds 2006 korpschef. Daarvoor was hij o.a. Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en korpschef van de regio Brabant-Noord.

Centraal in het college van Erik Akerboom staat de handhaving van de rechtstaat. Akerboom vertelt over de politieaanpak om ondermijning te bestrijden en de rechtsstaat te beschermen. Met welke partners moet worden samengewerkt en wie speelt welke rol daarin?

Naar aanleiding van het Regeerakkoord schreef Erik Akerboom in oktober 2017 op de site politie.nl : *“Ondermijning is een hardnekkig maatschappelijk probleem dat de fundamenteën van onze rechtsstaat aantast. Samen met partners werken we hard om dat te voorkomen. Met repressieve en preventieve maatregelen zetten we in op het wegnemen van de sociale voedingsbodem, pakken we gelegenheidsstructuren aan en helpen we kwetsbare sectoren weerbaarder maken. Die aanpak willen en kunnen we de komende jaren voortzetten.”*

Verslag Erik Akerboom : Handhaving van de rechtsstaat

donderdag 8 maart 2018

Erik Akerboom, korpschef van de Nationale politie, gaf op 28 februari zijn college over handhaving van de rechtsstaat. Akerboom is sinds 2016 korpschef. Daarvoor was hij o.a. Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en korpschef van de regio Brabant-Noord.

Akerboom heeft goed nieuws en slecht nieuws voor het publiek. Om bij het goede te beginnen: de criminaliteitscijfers dalen al een aantal jaar, zoals blijkt uit de politiestatistieken, maar ook uit onderzoek van het CBS. Zie: <https://nos.nl/artikel/2220044-criminaliteit-blijft-afnemen.html>

Het slechte nieuws is dat de criminaliteit verandert, en daarmee ook het straatbeeld. Wegens terroristische dreiging staan er bewapende agenten of militairen op straathoeken of bij evenementen. Maar ook afrekeningen in het criminele circuit vinden open en bloot op straat plaats.

Er is een verschuiving gaande naar ondermijnende criminaliteit, met activiteiten die zich in het schemergebied van de wet afspelen. Burgers lijken daar ogenschijnlijk geen last van te hebben, maar ze tasten het onderling vertrouwen wel degelijk aan en hebben daarmee een negatieve invloed op het functioneren van de rechtsstaat.

Ontwrichting

Soms draag je zelf, bewust of onbewust, bij aan criminele activiteiten. Akerboom vraagt iedereen voor zichzelf na te gaan wat het antwoord is op deze **drie vragen**:

- Wie gebruikt er wel eens cocaïne?
- Wat nou als je morgen op reis gaat, je nu pas ziet dat je paspoort verlopen is en de ambtenaar voor 100 euro wel iets voor je kan regelen. Zou je dat doen?
- Of: je kunt een gestolen fiets kopen voor 30 euro. Zou je dat doen of niet?

Ondermijnende criminaliteit begint vaak kleinschalig. In de buurt, op het bedrijfsterrein om de hoek. In de straat, of de schuur net buiten het dorp. Achter bijvoorbeeld hennep, XTC of cocaïne zit een hele criminele logistiek, en daar zit ook intimidatie, bedreiging en geweld achter. Als gebruiker van deze drugs ben je eigenlijk de laatste schakel in de criminaliteit.

En ook al begint het kleinschalig, het kan een ontwrichtend effect op de samenleving hebben door de grote risico's van verwevenheid van onder- en bovenwereld, corruptie, afscherming, gebruik van geweld (liquidaties), witwassen en de innesteling in lokale gemeenschappen en maatschappelijke sectoren.

Omzet: groter dan gemeentebegroting

Onderzoek van Pieter Tops geeft aan dat er jaarlijks in Tilburg 1,5 tot 2 miljard euro omgaat in de drugscriminaliteit. Hij zei in 2016: 'Een kwart van Tilburgse middenstand zou failliet gaan als dat allemaal wegvalt. Er valt verschrikkelijk veel geld mee te verdienen. Dat is ook een sociaal probleem, want de drugswereld is een grimmige, onaangename wereld.' Om deze cijfers in perspectief te zetten: de totale begroting van de gemeente Tilburg in 2017 was 886,9 miljoen.

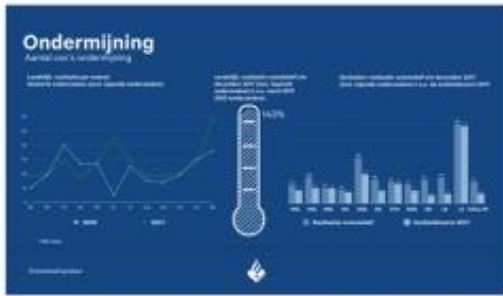
In de drugshandel is de pakkans laag, het trekt jongeren aan die snel geld willen 'verdienen'. Er is sprake van steeds hardere criminaliteit en het nestelt zich in wijken.

Toch kun je Nederland volgens Akerboom nog geen narcostaat noemen: 'Wij kunnen niet zeggen dat alle lagen van de samenleving doordrongen zijn van corruptie. Onze rechtsstaat functioneert.'

Wat doet de politie?

De politie lost niet alles op wat op hun bordje komt, maar boekt wel degelijk successen.

Toelichting:

In 2017 is de gestelde norm van 950 projectmatige onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit behaald (143%). Er zijn 316 nieuwe onderzoeken gestart in de eenheden, naast de 635 lopende onderzoeken die eerder waren gestart dan 2017. Naast de in totaal 951 onderzoeken bij de eenheden, liepen er

onder leiding van het Functioneel Parket en het Landelijk Parket respectievelijk 87 en 323 onderzoeken.

Alle eenheden hebben de eenheidsdoelstelling gehaald. Vooral in Oost-Brabant (294%) en Limburg (267%) liepen naar verhouding veel onderzoeken, mede door de Zuid-3 aanpak. In de laatste maand van 2017 hebben de eenheden Oost-Nederland en Rotterdam verhoudingsgewijs een grote bijdrage geleverd aan de eindstand.

De resultaten van 2017 zijn nagenoeg gelijk aan die van 2016. Toen vonden 1.369 onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden plaats.

Aanpak

Akerboom noemt een aantal manieren waarop ondermijnende criminaliteit wordt aangepakt:

- Internationale samenwerking: om internationaal opererende bendes op te sporen. Dat gebeurt nu al onder andere met Colombia, België en Spanje.
- Druk blijven uitoefenen: kijk naar de aanpak van motorclubs op dit moment. België klaagt niet voor niets over het verplaatsingseffect.
- Samenwerking met alle havens: gezamenlijke afspraken, o.a. om corruptie tegen te gaan.
- Een serieuze pak- en strafdreiging: die kan de afweging om in of uit de criminaliteit te stappen beïnvloeden.
- Goede samenwerking tussen verschillende overheden.
- Versterken en uitbouwen van Bibob: gebruikmaken van de kracht van de Belastingdienst.

Rol van organisaties, bedrijven en gebruikers

Organisaties en bedrijven faciliteren bewust en onbewust ondermijning. Denk maar aan de drie vragen die Akerboom eerder stelde. Het vraagt vanuit de overheid een breed commitment, met vele sectoren – van transport tot horeca tot notarissen tot banken – om dit fenomeen aan te pakken.

Tot slot noemt Akerboom nog de rol van de gebruiker. De gebruiker wordt meestal vooral beschouwd vanuit het perspectief van de gezondheid, maar niet vanuit zijn rol in het creëren van een markt. Waar een markt is, is een aanbod. Het gebruik van drugs is volledig genormaliseerd. Maar 250 miljoen gebruikers samen creëren een markt met heel veel ondermijnende effecten. Het is ingewikkeld om ondermijning tegen te willen gaan als de normalisering van het gebruik van drugs geen halt wordt toegevoerd.

Vragen uit de zaal

V: Kan de politie preventief handelen? En hoe dan?

A: De inzet van de politie verschuift, omdat er nieuwe vormen van criminaliteit zijn. Denk bijvoorbeeld aan de cybercriminaliteit. De politie heeft mensen nodig die risico's kunnen inschatten en analyseren. De politie werkt nu ook vaker met mensen die tijdelijk aan de politie worden toegevoegd vanwege hun specifieke deskundigheid. Flexibiliteit is belangrijk voor de politieorganisatie. De politie moet kunnen meebewegen met de veranderingen in de criminaliteit.

V: De politie wordt vaak ingeschakeld om op te treden bij 'verwarde personen'. Is dat wel een taak van de politie?

A: Dat komt omdat de mensen die er in gespecialiseerd zijn om verwarde mensen op te vangen dat niet meer kunnen doen of er niet meer zijn. Zo komt dat dan bij de politie terecht.

V: Hoe kijkt u aan tegen de in het regeerakkoord genoemde gemeentelijke experimenten met wietteelt om de coffeeshops te bevoorraden, terwijl dit ook bijdraagt aan het gebruik van drugs?

A: Dat is een moeilijke vraag. Daar zitten moeilijke aspecten aan, die nog niet goed in beeld zijn. Maar ik zie het niet voor me dat we straks als politie de hennepteelt staan te beveiligen...

V: Hoe staat het met ondermijning in de politieorganisatie zelf?

A: De 'politiemol' is veel in beeld. Maar dit is niet het hele probleem. Het risico zit breder in de organisatie. Elke politieagent heeft een smartphone met veel voor criminelen interessante informatie. Dat is verhandelbaar, of kan gestolen worden. Waarschijnlijk is 99,9% van de 65.000 politiemensen betrouwbaar, maar er kan altijd wat misgaan. We denken nu na over extra beveiliging, bijvoorbeeld voor als er plots heel veel informatie wordt opgevraagd.

Slot

Moderator Heleen Rutgers sluit de avond af door te benoemen wat voor de belangrijkste conclusie is van het college: de noodzaak tot brede samenwerking (één overheid) en een groter besef van de rol van het individu in het geheel. Heleen dankt Erik voor zijn onderhoudende verhaal en zijn bijdrage aan de avond.

Luister [hier](#) de hele avond terug.

College Gerrit van der Burg ‘De ondermijning vanuit juridische invalshoek’ – maandag 5 maart

Foto: Friso Keurs

Gerrit van der Burg is als voorzitter van het *College van procureurs-generaal* de hoogste baas van het Openbaar Ministerie. Hij heeft als voorzitter de verbindende rol, intern en extern. Deze avond verkennen we ondermijning vanuit de juridische invalshoek. Hoe is ondermijning juridisch te bestrijden? Vanuit de praktijk van het OM, kan worden ingegaan op onder meer of er een beeld is van hoe criminele organisaties werken en waar de zwakke punten liggen? Hoe kan het OM optreden en wat zijn noodzakelijke voorwaarden?

Gerrit van der Burg houdt dit derde college. Hij is sinds juni 2017 voorzitter van het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie. Daarvoor was hij onder meer lid van het College van procureurs-generaal en hoofdofficier van Justitie.

In een interview in het AD van 16-9-2017 zegt van der Burg: „*Nee. We zijn er nog lang niet. Ik zeg altijd, je moet volharden. Jarenlang dezelfde aanpak volhouden. De grote mate van verwevenheid tussen onder- en bovenwereld is zó serieus en ernstig dat we er nog jaren mee bezig zijn. Minstens tien jaar.*”

Gevraagd naar ‘**Hoe kunt u ondermijning verder nog aanpakken?**’ in Mr. Van 23-10-2017 zegt van der Burg: “*De aanpak van ondermijning is complex. Daarom werken wij nauw samen met partners want met alleen strafrecht kom je er niet. Met de inzet van strafrecht moet je wel fout gedrag normeren en markeren, dat blijft onverkort belangrijk. Maar soms is het effectiever als bijvoorbeeld de gemeente een vergunning intrekt, een integrale aanpak dus met combinatie van interventies. Gezamenlijke daadkracht en volharding in de aanpak is cruciaal.*”

Sluipend gif – college Gerrit van der Burg

woensdag 7 maart 2018

Op 5 maart gaf Gerrit van der Burg (voorzitter van het College van procureurs-generaal) het derde college in de collegereeks 'Ondermijning van het lokale bestuur'. Hij is sinds juni 2017 de hoogste baas van het Openbaar Ministerie, daarvoor was hij onder meer hoofdofficier van Justitie. Als voorzitter vervult hij een verbindende rol, zowel intern als extern.

Na de visie van de wetenschap en de politie in eerdere colleges, verkent Van der Burg het onderwerp 'ondermijning' vanuit een juridische invalshoek: hoe kun je ondermijning juridisch te bestrijden? Hoe werken criminele organisaties, waar liggen de zwakke punten en hoe kun je daar op juridisch gebied gebruik van maken? Hoe kan het OM optreden en wat zijn noodzakelijke voorwaarden?

Verwevenheid

Centraal in het college van Van der Burg staat het begrip 'verwevenheid'. Ondermijning is namelijk tegelijk heel groot en abstract, en heel klein en dichtbij. Van der Burg wil handen vanuit de zaal zien: wie heeft er in zijn of haar wijk te maken met winkels of ondernemingen die haast niet pluis moeten zijn? Winkels die nooit klanten hebben, maar wel bestaan. Er gaan inderdaad wat handen omhoog, en Van der Burg vindt zijn punt daarmee bevestigd: we hebben allemaal van dichtbij wel te maken met het abstracte begrip 'ondermijning'.

Er volgt een filmpje van het Openbaar Ministerie, waarin deze verwevenheid nader wordt uiteengezet. In het fragment zien we legale bedrijven die als dekmantel voor illegale activiteit gebruikt worden: geheime kluizen en zelfs een hele verborgen ruimte onder een 'echte' onderneming. Ondermijning en criminele activiteit hoeft dus niet heel zichtbaar te zijn, maar burgers kunnen wel een vermoeden hebben. Ze kunnen een verdachte, chemische stof ruiken. Er bestaan industrieterreinen in Nederland, zegt Van der Burg, waarop een vijfde van de ondernemingen malafide is en betrokken bij de cocaïne-industrie.

Infectie

In gemeenten is soms sprake van intimidatie van burgemeesters en andere politieke ambtsdragers door drugscriminelen. Ook vergismoorden –waaronder de actuele zaak rondom Djordy Latumahina-, komen voorbij in het filmpje. Allemaal voorbeelden van waar de twee werelden elkaar treffen. Of, om in het jargon van de avond te blijven, infecteren.

Volgens Van der Burg is het 'alle zeilen bijzetten om deze infectie stoppen.' De tweedeling tussen 'de onderwereld' en 'de bovenwereld' wekt de suggestie van een duidelijke scheiding, maar vanavond gaat het juist om de verwevenheid tussen die twee werelden.

Afscherming

Bij georganiseerde criminaliteit, of bedrijven die zich op een georganiseerde manier misdragen, draait het om één ding: afscherming. Afscherming van informatie, identiteit en illegale handel en vermogen. Daar heb je 'onze' wereld voor nodig, bijvoorbeeld wanneer iemand met zwartgeld vastgoed wil kopen. Hij of zij krijgt te maken met het notariaat en financiële dienstverleners, waarbij vervolgens buitenland- en/of identiteitsconstructies geregeld moeten worden. Kortom: op het moment dat iemand illegaal gewin wil laten inkleren, is er medewerking nodig van anderen.

Volgens Van der Burg is hierin een duidelijke professionaliserings- en specialiseringstendens te zien. Bij illegaliteit en afscherming daarvan hebben zich drie takken ontwikkeld, aldus Van der Burg: uiteraard de criminelen zelf; de logistieke kant; en ondersteuners. Op de kwetsbare contactmomenten tussen deze takken, probeert het OM aangrijpingspunten te vinden. Van der Burg: "ons rotsvaste houvast is het feit dat 'ze' ergens kwetsbaar zijn."

Van niets weten

Terug naar de bovenwereld. Dienstverleners uit de bovenwereld, zoals bedrijven in de transport- en financiële sector, horecaondernemers en vliegtuigmaatschappijen, weten vaak niet dat ze meedoen aan ondermijning van de rechtsstaat en het lokale bestuur. Het is dan ook voor het OM de kunst dit aan hen duidelijk te maken.

Van der Burg noemt als voorbeeld een wasserette in de buurt van Amsterdam. Dit bedrijf waste op contractbasis voor gerenommeerde Amsterdamse hotels, voor een bodemprijs. Wat bleek? De wasserette had Syriërs in dienst, die 16 uur werkten en op de werkplek moesten slapen. 'Jij en ik kunnen zomaar onder zulke lakens liggen', aangezien de hoteleigenaar hier ook niets van wist.

Anderzijds: hij wist dat het heel goedkoop was -verdacht goedkoop-, en had zich kunnen afvragen of dat wel kan kloppen in Nederland. Van der Burg: 'Eén ding weet het OM wel: als zo'n hotel eenmaal gewaarschuwd is, zullen ze de volgende keer wel uitkijken, omdat het wetboek dan in hun buurt komt.'

Een verhaal over een mensenhandelnetwork in hotels rondom luchthaven Schiphol, noemt Van der Burg als ander voorbeeld van de dunne lijn tussen een criminaliteitsprobleem, en een sociaal-maatschappelijk probleem, waar ook de burger verantwoordelijkheid –of op zijn minst oplettendheid- in draagt. Immers: wat doe je als brave burger met de wetenschap dat er iets niet pluis is?

Sluipend gif

Georganiseerde criminaliteit is niet altijd zichtbaar en uit CBS-onderzoek blijkt dat onze veiligheidsgevoelens zijn gestegen. Tegelijkertijd is deze criminaliteit door haar onzichtbaarheid een soort sluipend gif. In 2010 bedroeg de winst uit illegale activiteiten in Nederland alleen al 2,6 miljard euro -vergelijkbaar met dat van een groot bedrijf als Heineken.

Het OM maakt zich ook zorgen om de intimidatie en het extreme geweld dat komt kijken bij de grote geldsommen die rondgaan in de onderwereld. Er worden grenzen verlegd en veel risico genomen. Een sfeer van intimidatie kan ontstaan, bijvoorbeeld om illegaal geld aan te nemen. Dit, zegt Van der Burg, is onderdeel van het sluipende gif: als je als bonafide onderneming eenmaal 'ja' zegt tegen het cash betalen van een grote factuur, dan kun je niet meer terug en raak je op die manier betrokken bij het illegale circuit.

Volgens Van der Burg zijn er binnen zulke ondersteunende dienstverleners, drie ondersoorten:

1. 'volslagen naïevelingen', die oprecht geen idee hebben waar duizenden euro's cash vandaan komen
2. 'echte boeven', die willens en wetens meewerken voor persoonlijk gewin
3. een middencategorie

Deze derde groep is het kwetsbaarst, en baart daarom het OM de meeste zorgen. Deze mensen worden ofwel verleid en/of gedwongen tot het akkoord gaan met zwarte transacties, ofwel in kwetsbare hoek gedreven door het geven van financiële of juridische adviezen.

Van der Burg: "Wij zijn er niet enkel op uit om mensen te straffen, maar ook –zolang het kan- die middengroep uit dat milieu te krijgen en hun weerbaarheid en bescherming te geven."

Taken van het Openbaar Ministerie

Wat kan het OM nog meer doen in de strijd tegen deze ondermijning? Van der Burg noemt als voorbeeld het gekantelde beeld dat we als samenleving hebben van motorclubs. Vijftien jaar geleden genoten vele clubs een soort aaibaar beeld. Dat is nu heel anders en dat is wel echt een succesverhaal, vindt Van der Burg. Want zoiets vereist aanpak in volle breedte, een integrale aanpak, waarbij 'alle systemen gekoppeld zijn.'

Het is een tactiek die verdergaat dan overleg en afstemming. Eerst moet het gezamenlijk probleem erkend worden. Daarna kan samen besloten worden welke aanpak het meest effectief is. De gemeente kan besluiten een vergunning in te trekken; de belastingdienst kan een fiscale aanslag plegen. Het gaat er hoe dan ook om 'ze het leven zuur te maken', aldus

Van der Burg, wat een kwestie van de lange adem is. Het vereist uithoudingsvermogen, en dat moeten we nog oefenen in Nederland, volgens Van der Burg.

Boeven moeten worden gepakt

Na afloop van het college volgt hier ook een kritische vraag over. Tot hoever kunnen partners gaan in bijvoorbeeld uitwisseling van informatie? Volgens Van der Burg moet het midden gehouden worden tussen aan de ene kant eendracht van samenwerking, en aan de andere kant 'het idee van ongebreidelde informatienetwerken waarbij ongemakkelijke (lees: 1984) gevoelens komen kijken.'

Inzet van het strafrecht blijft daarnaast essentieel. 'Boeven moeten worden gepakt,' benadrukt Van der Burg, met de nuance dat het wel om échte boeven gaat, niet om elk type wetsovertreder. Volgens hem is dit om twee verschillende redenen van belang. Ten eerste is zolang iemand vastzit, zijn of haar criminele activiteit beperkt. Ten tweede is het van symbolische waarde in onze democratische samenleving, want gevangenisstraf markeert crimineel gedrag.

Digitaal en hulp voor exfiltranten

Opsporing wordt echter steeds moeilijker, omdat digitale innovatie afscherming van criminele gegevens makkelijker maakt – en daarmee lastiger te onderzoeken. Versleutelingstechnieken zijn namelijk steeds geavanceerder, en tegelijk steeds toegankelijker voor welke geïnteresseerde boef dan ook.

Op de vraag wat het OM verder kan doen, houdt Van der Burg een bescheiden pleidooi voor een kroongetuigenregeling of meer hulp voor exfiltranten. Mensen uit het criminele milieu halen is erg complex en daar hebben we betere regelingen voor nodig. We moeten als overheid een alternatief en/of compensatie voor het grote genoten ongemak bieden.

Introspectie

Dan wordt het tijd voor wat introspectie. We spinnen als samenlevingseconomisch garen bij toeristen die van heinde en verre komen en over de Amsterdamse Wallen paraderen, terwijl we ergens wel weten dat daar uitbuiting en mensenhandel plaatsvindt. We zijn tegen drugskartels, maar 'een pilletje op z'n tijd moet toch kunnen?'

We moeten ons dus afvragen wat voor samenleving we zijn en wat voor samenleving we willen zijn, vindt Van der Burg. We zijn 'vrij', dus alles moet kunnen, maar dat heeft ook een keerzijde. 'Een intrigerend vraagstuk,' aldus Van der Burg, 'waar ik zelf ook het antwoord niet op weet.'

Het ondermijningsvraagstuk brengt in conclusie een abstractie met zich mee ('Het is gevaarlijk voor de samenleving'), maar je kan het gemakkelijk op jezelf betrekken ('dat gekke

winkeltje bij mij in de straat'). Waar moeten we de lijn trekken? Wil jij een reis boeken bij zo'n onguur reisbureau of groente kopen van een tuinder waar een verdacht zure chemische lucht hangt? Waarom bestaat dit nog, waar ligt onze verantwoordelijkheid?

College Paul Depla 'Uit de praktijk van de burgemeester' – maandag 12 maart

Foto: G. Lanting

Wat doet ondermijning met het lokale bestuur? Welke impact heeft het voor het voor bestuurders of raadsleden die worden bedreigd? Hoe kan je herkennen of er sprake is van infiltratie in het bestuur? Wat kan er aan gedaan worden of hoe kan het worden voorkomen? Wat is het optreden van bestuur en politie? Een verhaal uit de praktijk door **Paul Depla**, burgemeester van Breda.

Na een tienjarig wethouderschap in de gemeente Nijmegen, werd Paul Depla in 2010 benoemd tot burgemeester van Heerlen. Sinds maart 2015 bekleedt hij de functie van burgemeester van Breda.

Als burgemeester van Breda zit Paul Depla in de Task Force Brabant-Zeeland. Vandaar uit heeft hij samen met andere burgemeesters een brief gestuurd aan de afdelingsvoorzitters en fractievoorzitters in de Brabantse en Zeeuwse politiek.

Uit BN De Stem van 14-10-2017:

“De burgemeesters stellen in de brief dat ‘ondermijning een groot maatschappelijk probleem is in Brabant en Zeeland’. Dat de onderwereld op alle mogelijke manieren een plek probeert te veroveren in de bovenwereld. De burgemeesters noemen het ‘helpen van voetbalclubs met crimineel geld’ als voorbeeld. Maar ook: ‘het beïnvloeden van politieke besluiten ten gunste van criminele investeringen’. Depla en Jorritsma noemen criminele beïnvloeding ‘betonrot voor het fundament van de lokale democratie’. „Het is een illusie dat dit aan uw gemeente voorbijgaat”.”

Verlag college Paul Depla: Uit de praktijk van de burgemeester

donderdag 5 april 2018

Burgemeester Paul Depla van Breda tijdens de officiële opening van Station Breda - foto G. Lanting

Wat doet ondermijning met het lokale bestuur? Wat kan er aan gedaan worden of hoe kan het worden voorkomen? Wat is het optreden van bestuur en politie? Op maandag 12 maart vertelde **Paul Depla**, burgemeester van Breda, over zijn ervaringen uit de praktijk van de burgemeester.

Als burgemeester van Breda zit Paul Depla in de Taskforce Brabant-Zeeland. Samen met andere burgemeesters uit de Taskforce stuurde Depla in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 een brief naar alle afdelingsvoorzitters en fractievoorzitters in de Brabantse en Zeeuwse politiek over het voorkomen van ondermijning. In deze brief informeert de Taskforce de politici over de mogelijkheden tot screening van kandidaten voor die gemeenteraadsverkiezingen.

Het college van Depla heeft als rode draad: *‘Georganiseerde overheid tegenover georganiseerde misdaad.’* Dat ondermijnende criminaliteit zoveel in Brabant voorkomt heeft volgens Depla te maken met de ligging (dicht bij de grens) van de provincie en de mentaliteit van de Brabanders. Maar het komt in heel Nederland voor. En Brabant loopt nu ook weer voorop bij de bestrijding er van.

De criminele bedrijfstak

Het is belangrijk om het begrip ondermijning scherp te definiëren. Alleen dan kan de aanpak doeltreffend zijn. Van ondermijning is sprake als de criminaliteit een bedrijfsmatig karakter heeft. Er wordt op een bedrijfsmatige manier geld verdiend en vermogen vergaard. Hennep, synthetische drugs en cocaïne zijn de belangrijkste criminele verdienmodellen. Langs deze lijnen wordt veel geld verdiend in het criminele circuit.

Ondermijnende criminaliteit kent verschillende kenmerken, vertelt Depla:

- Vermenging van de onder- en bovenwereld, door gebruik te maken van legale structuren
- Er zijn geen direct zichtbare slachtoffers. Daarom is er weinig bereidheid tot het doen van aangifte of het geven van tips aan een anonieme overheid over de misdaad
- De misdaad heeft een sociale en economische functie: het voorziet in een behoefte, zoals drugs, prostitutie, goedkope goederen. Crimineel geld wordt gebruikt als

smeerolie (omkopen, zwijggeld) en is statusverhogend. Er is sprake van oneerlijke concurrentie met de niet-criminele handel.

- Gebruik van omkoping en geweld om diensten of informatie los te krijgen. Ook is er sprake van bedreigen van bestuurders of ambtenaren.
- Georganiseerde reacties op overheidsoptreden: de reacties vanuit het criminaliteit zijn erg sterk. Er gaat veel geld om in de georganiseerde criminaliteit en deze 'bedrijven' beschikken over goede juridische en fiscale ondersteuning en fysieke beveiliging.

Daar waar de overheid zich terugtrekt, zie je dat georganiseerde criminaliteit kans ziet in dat gat te springen. Als de gemeente bijvoorbeeld de subsidie van het bloemencorso stopzet of die van sportclubs verlaagt, vullen criminelen dat gat. Zij zorgen voor sponsorgelden waarmee de sportclub toch een nieuw veld kan aanleggen of ze helpen bij het binnenhalen van een goede speler. De club weet vaak niet dat het om crimineel geld gaat, maar, vindt Depla, er zijn vaak wel tekenen en de club zou de achtergrond van de gulle gever beter kunnen uitzoeken.

Ondermijning moet worden gezien en bestreden als een georganiseerde criminele bedrijfstak, is de stellige overtuiging van Depla. Vanuit die invalshoek is het strafrecht weliswaar belangrijk in de strijd tegen de organiseerde criminaliteit, maar deze is zeker niet zaligmakend. Want het strafrecht is traag en strafprocessen duren lang. Bovendien is het de vraag of het criminele bedrijfsproces stopt als iemand achter de tralies zit. Gaat het verdienmodel niet gewoon verder?

Vanuit een andere hoek

De ondermijnende criminaliteit stopt alleen als we in staat zijn het criminele verdienmodel te verstoren. Dat doen we niet alleen door als criminologen te kijken, maar ook als economen en bedrijfskundigen. Om het criminele bedrijfsproces te kunnen verstoren, moeten we dat proces goed begrijpen. Wat zijn de vitale schakels? Welke stappen worden er gezet om bijvoorbeeld van een hennepzaadje vele honderden hennepmiljoenen te maken? Waar kunnen we ingrijpen in dat proces?

Zo weten we dat er growshops nodig zijn om hennepplantages te bouwen. We weten dat er elektriciens nodig zijn om de stroom voor die plantages te verzorgen en te zorgen voor de plantages. Weten we dat er drogers en knippers voor de planten nodig zijn. Door op deze manier te kijken, kunnen we ook verklaren waarom er zoveel autoverhuurbedrijven in Brabant zijn, zegt Depla. Want de bedrijfstak heeft ook een logistieke sector nodig.

Door als bedrijfseconomen te kijken kunnen we vitale schakels van het criminele bedrijfsproces opsporen. En daarmee kunnen we die schakels aanpakken en gerichte maatregelen nemen om het bedrijfsproces te verstoren.

Die maatregelen hebben een uiteenlopend karakter. Zo kunnen de locaties waar de drugs worden geproduceerd, worden gesloten met bestuursrechtelijke maatregelen. En met Bibob-controles (controles op verzoek van bestuursorganen, naar de kans dat een

vergunning of subsidie gebruikt zal worden voor criminele activiteiten) kunnen de bedrijfjes en winkels worden gecontroleerd die worden gebruikt om het crimineel verdiende geld wit te wassen. De Belastingdienst kan het verdiende vermogen afnemen en de FIOD kan criminele organisaties aanpakken voor niet betaalde belastingen.

En natuurlijk is het dan goed dat ook de top van de criminele bedrijven wordt aangepakt. Dat kan met het strafrecht en is belangrijk voor het rechtvaardigheidsgevoel van de samenleving. Maar dat is alleen effectief in combinatie met de aanpak van o.a. lokaal bestuur, Belastingdienst, FIOD en douane.

Maatschappelijke weerbaarheid

Door op te treden als één overheid en door veelvuldige en slimme integrale acties op de vitale schakels in criminele bedrijfs- en investeringsprocessen moet de ondermijnende criminaliteit worden aangepakt. De overheid is op die manier slagvaardig, weerbaar en zichtbaar. Dat is ook de inzet van de Taskforce die nu al enige jaren in Brabant de criminaliteit aanpakt. Door bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid te kweken wil de Taskforce naar de versterking van één slimme overheid.

Bij het verbreden van maatschappelijke weerbaarheid gaat vooral om het kunnen ingrijpen in de bovenwereld. Omwonenden en betrokkenen en eigenlijk iedereen moet gevraagd worden om oren en ogen open te houden en verdachte zaken te melden. Dat kan betrekking hebben op branches zoals autoverhuur, post- en koeriersdiensten, vastgoed en het amateurvoetbal, maar ook op gebieden als recreatieparken, industrieterreinen en woonwijken. Tot slot noemt Depla de mensen zelf: drugsgebruikers en agrariërs moeten zich bewust zijn van de lange armen van de georganiseerde criminaliteit. Dat ene pilletje dat jij neemt op een feestje, heeft een oorsprong.

In Heerlen werden in een jaar 140 hennepplantages geruimd. Het kan niet zo zijn dat vrijwel niemand daarvan op de hoogte was. Misschien was het wel bij je burens? Als je er niet op bedacht bent, valt het niet op. Maar als je er meer van weet, ga je er ook meer op letten. De overheid moet hierover dus communiceren, zodat burgers hun verantwoordelijkheid hierin kunnen nemen.

Deze samengestelde aanpak heeft succes. Depla: "We zijn in staat geweest een deuk in een pak boter te slaan. Maar we zijn er achter gekomen dat dat het pak een boterberg bleek te zijn." We zijn er dus nog lang niet, benadrukt Depla, zeker niet omdat we weten dat de criminelen hun bedrijfsproces voortdurend aanpassen en vernieuwen. Op die manier kunnen ze onder de radar blijven en blijven ze in staat om winst te maken met hun bedrijfsproces. We zullen ons in de aanpak van de georganiseerde criminaliteit dus voortdurend moeten aanpassen. Naast een samenwerkende overheid is een slimmere overheid 'keihard noodzakelijk,' aldus Depla, 'om de ondermijnende criminaliteit steeds dichterbij de huid te zitten.'

Georganiseerd misbruik

Na dit boeiende verhaal van burgemeester Depla was er nog kort tijd voor enkele vragen uit de zaal. De eerste vraag ging over eventuele pogingen van criminelen om gekozen te worden in de gemeenteraad. Depla gaf aan dat politieke partijen door het gemeentebestuur ondersteund kunnen worden bij het antecedentenonderzoek naar mogelijke kandidaten. Hij raadt partijen ook aan daar gebruik van te maken. Bewustwording en er over praten helpt al enorm.

Ook lokale media kunnen een rol spelen. Maak het transparant, vindt Depla: “Wij hebben in Nederland het recht om een crimineel te kiezen in de gemeenteraad. Als de mensen maar wéten dat het een crimineel is! Wees daar open over.” Hierbij noemde Depla Jos van Rey als voorbeeld: Van Rey is veroordeeld, maar kwam toch weer op de lijst om door burgers gekozen te worden.

Wees ook beducht op ondermijning in de ambtenarij, benadrukt Depla. Het is voor criminelen aantrekkelijk om bij de afdeling Burgerzaken van een gemeente te werken, want zo kunnen ze toegang verkrijgen tot het bevolkingsregister en paspoorten. Ook komen ze via een dergelijke route te weten wanneer en met welk postbedrijf de nieuwe politie-uniformen worden bezorgd – en kunnen ze een overval plannen. Tot slot, zegt Depla, is er het risico van misbruik van subsidies. Er gaat veel geld in subsidies, bijvoorbeeld in de persoonsgebonden budgetten in de zorg. Georganiseerd misbruik van deze budgetten is een criminele organisatie.

Een laatste vraag was wie de regie heeft in het optreden bij één overheid. Volgens Depla is dat per keer verschillend. Onderling wordt bepaald welke insteek het beste bij de actie past. Bij de ontruiming van de omstreden camping Fort Oranje had bijvoorbeeld het bestuursrecht de voorrang, omdat de gezondheid van de bewoners in het geding was en de brandveiligheid ver onder de maat was. Maar bij een andere actie, zegt Depla, zal de politie of de belangdienst de leiding hebben.

Conclusie uit de vier colleges van deze reeks:

In de collegereeks ‘Ondermijning van het lokale bestuur’ bekeken we in februari en maart de infiltratie van de lokale politiek door de georganiseerde misdaad vanuit vier verschillende invalshoeken, met sprekers uit de wetenschap, de Nationale Politiek, het Openbaar Ministerie en de gemeentepolitiek. Alle sprekers benadrukten vanuit hun eigen discipline dat ondermijning van het lokale bestuur alleen kan worden bestreden als verschillende takken van de overheid samenwerken. Niet alleen door politie en justitie, maar ook met belastingdienst en woningcorporaties. Ook kwam de rol van de burger vaak naar voren. Dat ene pilletje dat jij neemt, maakt deel uit van een groter, crimineel netwerk. Jij bent dan de afnemer van een crimineel product en zorgt ervoor dat deze organisaties winst maken. Wees je daarvan bewust. Kijk ook kritisch naar je eigen omgeving en meld het als iets verdacht lijkt, zoals winkels zonder klanten, 10 autoverhuurders in een dorp of grote bedragen die contant worden afgerekend. Doorbreek de zwijgcultuur die hier omheen heerst.

Tot slot gaven alle sprekers aan dat zij niet het gevaar dat criminelen zich laten kiezen in gemeenteraden of benoemd worden tot wethouder niet heel groot vinden. Het criminele verdienmodel is daar minder mee gediend. Politieke partijen hebben natuurlijk wél de taak kandidaten goed te screenen en informatie over hen te verzamelen, maar de sprekers uit de collegereeks zien een groter gevaar in de bedreiging en/of chantage van raadsleden, bestuurders of ambtenaren.